20.3.2025

stiina.hyrri@eduskunta.fi

Valtiovarainvaliokunta perjantai 21.03.2025 klo 11.30 / O 16/2025 vp / Lausuntopyyntö

Hyvinvointialueiden talous vuosina 2024-2026, alijäämien kattamisvelvollisuus sekä näkymät alijäämien kattamiseen lainsäädännön edellyttämässä aikataulussa

Hyvinvointialueiden tilinpäätökset ovat valmistuneet vuoden 2024 osalta ja ainoastaan Helsinki teki positiivisen tuloksen. Helsinki on myös ainoa hyvinvointialue, jolla ei ole katettavanaan kumulatiivista alijäämää vuoden 2026 loppuun mennessä. Hyvinvointialueiden alijäämät vuodelta 2024 olivat yhteensä 1 120 miljoonaa euroa, joka oli 210 miljoona euroa vähemmän kuin vuonna 2023, jolloin alijäämät olivat yhteensä 1 330 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueiden kumulatiiviset alijäämät ovat yhteensä 2 450 miljoonaa euroa.
Katettavien kumulatiivisten alijäämien suuruudessa on huomattavia eroja hyvinvointialueiden välillä. Kumulatiivisten alijäämien vaihteluväli hyvinvointialueiden välillä on – 30,3 miljoonasta eurosta - 265,9 miljoonaan euroon sekä kumulatiivinen alijäämä euroa / asukas vertailussa - 255 eurosta/asukas – 1007 euroa/asukas.
Hyvinvointialueet ovat aloittaneet taloutensa sopeuttamisen heti hyvinvointialueiden toiminnan alkaessa. Talouden sopeuttamistoimia on tehty hyvinvointialueilla eri tahtiin. Talouden sopeuttamistoimien käytännön toteuttaminen isossa organisaatiossa vie aikaa ja muutoksen konkretisoituminen talouteen tapahtuu viiveellä. Erityisesti rakenteellisten muutosten ja palveluverkkoon kohdistuvien toimien taloudelliset vaikutukset eivät toteudu välittömästi.

Hyvinvointialueiden vuoden 2024 alijäämät olivat alhaisemmalla tasolla kuin vuoden 2023 alijäämät. Siinä merkittävin tekijä on hyvinvointialueiden aloittamat talouden sopeuttamistoimet. Aloitettujen talouden sopeuttamistoimien vaikutus näkyy edelleen hyvinvointialueiden vuosien 2025 ja 2026 tuloksissa. Lisäksi rahoitus vuodelle 2025 kasvoi merkittävästi jälkikäteistarkistuksen myötä, jälkikäteistarkistuksen vaikutus vuoden 2026 rahoitukseen on vähäisempi. Hyvinvointialueiden tulokset vuosina 2025 ja 2026 tulevat olemaan pääsääntöisesti positiivisia.

Hyvinvointialueiden johtajille osoitetussa kyselyssä 4 hyvinvointialuejohtajaa piti mahdollisena, että hyvinvointialue voi kattaa alijäämänsä vuoden 2026 loppuun mennessä. Enemmistö hyvinvointialuejohtajista ei pitänyt mahdollisena kattaa alijäämiä vuoden 2026 loppuun mennessä.

Hyvinvointialueiden kertynyt kumulatiivinen alijäämä on yhteensä 2 450 miljoonaa euroa ja sen kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä ei ole realistinen tavoite kaikkien hyvinvointialueiden osalta. Poikkeuksena on muutama hyvinvointialue, joiden alijäämät ovat alhaisimmat ja joiden rahoitus kehittyy hyvin sekä talouden sopeuttamistoimet ovat edenneet suunnitelmallisesti.

Hyvinvointialueiden velvoite kattaa alijäämät vuosilta 2023 ja 2024 vuoden 2026 loppuun mennessä tulee hyvinvointialueista annetun lain 115 §:ssä: hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.

Noudatettaessa hyvinvointialueiden annetun lain 115 §:n säädöstä hyvinvointialueet joutuisivat tekemään merkittäviä toiminnan ja talouden sopeuttamistoimia. Nämä toiminnan ja talouden sopeuttamistoimet tarkoittaisivat perustuslain 19 § 3 momentin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskevien lainsäädäntöjen rikkomista.
Hyvinvointialueet haluavat toimia lainmukaisesti kaikessa päätöksenteossaan ja tuottaa alueen asukkaille sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut rikkomatta lakia ja säännöksiä. Hyvinvointialueilla ei ole edellytys noudattaa samanaikaisesti kaikkia lainsäädännön vaatimuksia. Lainsäädännössä on ristiriita ja Etelä-Karjalan hyvinvointialue on tehnyt asiasta kantelun valtioneuvoston oikeuskanslerille ja pyytänyt oikeuskansleria antamaan ratkaisunsa asiassa. Odotettaessa lainsäädännössä olevien ristiriitojen ratkaisua tulisi hyvinvointialueilla olla edellytys tuottaa lakisääteiset palvelut asukkailleen ilman merkittäviä toiminnan ja talouden sopeuttamisia. Alijäämien kattamisvelvollisuutta tulisi muuttaa lainsäädännössä kahdesta vuodesta neljään vuoteen.

Satakunnan hyvinvointialue

Jyrki Vatanen
Talousjohtaja